

Івасюк Володимир Михайлович

Життя та творчість

Володимир Михайлович Івасюк народився 4 березня 1949 р. у Кіцмані Чернівецької області в сім'ї вчителів Михайла та Софії Івасюків. У 3 роки з цікавістю спостерігав за репетиціями учительського хору, на які його часто брали батьки. У 1954 р. Володя вступає в підготовчий клас філії Чернівецької музичної школи № 1, де починає оволодівати скрипкою. 1956 р. іде у перший клас середньої школи. Його запрошують грати на місцевих оглядах художньої самодіяльності, на батьківських зборах, на концертах для робітників та колгоспників. За свою чудову гру Володі земляки дарують справжню німецьку скрипку.

Після закінчення 6 класу 1963 р. Володя вступає в Київську музичну школу для обдарованих дітей імені М. Лисенка. Однак навчання, виснажлива робота над собою, проживання в гуртожитку позначились на здоров'ї підлітка і він, відмінник, після першого семестру повертається в Кіцмань, де продовжує навчання в середній школі та музичній школі за класом фортепіано. 1964 р. Володимир пише дві пісні "А мені шістнадцять літ" і "У двадцять літ".

Восени 1964 р. Володя створює в школі ансамбль "Буковинка" і пише для нього свої перші пісні, серед яких найперша — "Колискова". Колектив здобуває перемоги на кількох самодіяльних конкурсах, їде до Києва, там його помічають, запрошують на обласне телебачення, нагороджують подорожжю по Дніпру. Збирає українські народні пісні, їздить по селах, записує буковинське весілля. Що важливо, пісні юного композитора запам'ятовуються, й невдовзі до нього звертаються з проханнями надіслати ноти й тексти пісень. Попри заняття музикою справи у школі йшли прекрасно. За кілька місяців до її завершення Володя — один з небагатьох претендентів на золоту медаль. Саме тоді трапляється безглузда випадковість — під час прогулянки парком хтось з хлопців закинув картуз на гіпсовий бюст Леніна, усвідомивши крамольність такого вчинку, хлопці лізуть знімати картуза, бюст виявився не закріпленим, "вождь" падає, а хлопці потрапляють в міліцію на 15 діб, відкривається "Справа Володимира Івасюка". Одразу постає питання про виключення з комсомолу, вигнання зі школи і позбавлення атестату. Батьки зробили все, що могли — Володя отримав атестат з четвірками з історії СРСР і суспільствознавства.

Сім'я переїжджає до Чернівців. Володя блискуче здає екзамени в медичний інститут і його зараховано на перший курс лікувального факультету. Радості не було меж, але хтось повідомив про його "злісний хуліганський учинок проти вождя", і 31 серпня 1966 р. Володимира звинувачують у тому, що він нечесним шляхом пробрався в лави студентів і привселюдно зачитують наказ про його виключення.

Юнак витримує цей удар і продовжує боротьбу за своє майбутнє, іде працювати

слюсарем на завод "Легмаш". Володя створює і веде заводський хор, який невдовзі починає посідати провідні місця в оглядах художньої самодіяльності, на виступах ансамблю акомпанує Володимирова сестра Галя, хористи виконують його пісні. На хвилі натхнення Івасюк ризикує і під псевдонімом Весняний надсилає на конкурс до 50-річчя Жовтня пісні "Відлітали журавлі" й "Колискова для Оксаночки" та отримує першу премію.

Через рік за рекомендацією "Легмашу" Володя вступає в Чернівецький медінститут. Його обирають старостою групи, запрошують в оркестр народних інструментів "Трембіта" та камерний оркестр медінституту. Після закінчення третього курсу Володя починає працювати над піснею "Червона рута". Восени 1970 р. Володимир познайомився з Галею Тарасюк — студенткою філологічного факультету, "Пісня буде поміж нас" присвячена їй. Згодом Володя запропонував показати "Червону руту" і "Водограй" у передачі українського телебачення "Камертон доброго настрою". А 13 вересня 1970 р. на Театральному майдані Чернівців у зібранні тисяч чернівчан і на очах мільйонної глядацької аудиторії постали ці пісні — перший великий триумф молодого митця.

1971 р. в Карпатах був знятий перший український музичний фільм "Червона рута", в якому брали участь Софія Ротару, Василь Зінкевич, Назарій Яремчук, Раїса Кольца, ансамблі "Смерічка" і "Росинка" та прозвучали пісні Івасюка, Дутківського, Скорика. Цього ж року в передачі ЦТ "Алло, ми шукаємо таланти!" звучить нова Володина пісня "Водограй".

Навесні 1972 р. починається львівський період у житті Володі: він переїжджає до Львова, де стає студентом підготовчого композиторського факультету Львівської консерваторії та переводиться на IV курс Львівського медичного інституту. Розширюється коло мистецьких знайомств. Невтомно працюючи, створює пісні: "Я — твоє крило", "Два перстені", "Наче зграї птиць", "Балада про мальви". 1972-го пісню "Водограй" визнано піснею року.

1973 р. Володя закінчує Медичний інститут і вступає в аспірантуру на патологічну фізіологію. Незабаром його пісню "Балада про дві скрипки" виконала молода співачка Софія Ротару (тоді вона вже була відома як переможниця Всесвітнього фестивалю молоді та студентів у Софії за виконання народних молдовських пісень). Згодом вона виконуватиме багато творів Івасюка, а у 1974 р. з "Водограєм" стане лауреатом фестивалю естрадної пісні "Сопот". Саме тоді вперше на міжнародному конкурсі прозвучала українська пісня, а про Володю дуже багато пише польська преса, перекладає та друкує тексти його пісень.

У 1974 р. Івасюк стає делегатом XXII з'їзду комсомолу від Львівської області та студентом підготовчого відділення Львівської консерваторії по класу композиції. 1975 р. Володя пише музику до спектаклю за романом О. Гончара "Прапороносці" і здобуває диплом першого ступеня. Однак, коли справа торкнулася висунення кандидатури Івасюка на присудження Шевченківської премії за спектакль, хтось викреслив його прізвище. А потім згоріли декорації до вистави... Тоді ж був знятий фільм "Пісня

завжди з нами", у якому прозвучало шість пісень Івасюка. Володя проводив дуже багато часу на зйомках, тому пропустив чимало занять. Це стало причиною його виключення з консерваторії.

Пише музику до вистави "Мезозойська історія" у Дрогобицькому обласному муздрамтеатрі. Через три роки коштом великих зусиль він поновився в консерваторії у класі Лешека Мазепа. У видавництві "Музична Україна" виходить збірка пісень Івасюка "Моя пісня". 1977 р. Софія Ротару з піснею Володимира "У долі своя весна" перемагає на фестивалі "Сопот", а сам він працює над підготовкою платівки-гіганта.

Як згадує київський звукорежисер М. Дідик, право на платівку-гігант мали лише члени Спілки композиторів, Володя ж тоді був звичайним студентом консерваторії, тому "гігант" дався йому дуже важко, але коли він вийшов, то розійшовся вміть. Поруч з усенародною любов'ю свою "увагу" демонструє "рідна" партія. Секретар парторганізації консерваторії пропонує Володимиру написати заяву про вступ у КПРС, мовляв, так йому буде легше. Але громадське життя триває. 1978 р. Володя перемагає на всесоюзному конкурсі молодих композиторів у Москві та отримує дипломи II ступеня за "Сюїту-варіації для камерного оркестру" і "Баладу про Віктора Хара".

Львівська комсомольська організація збирає документи для висунення Івасюка на присудження премії імені Островського, його запрошують до участі в роботі журі республіканського конкурсу молодих виконавців. Він дає інтерв'ю, про нього пише преса, його пісні звучать на радіо. Однак із виставою "Прапорonoсці" (яку, власне, "витягла" музика Івасюка) композитор не потрапляє в число претендентів на премію.

За спогадами рідних, Володя, який на той час написав уже понад сотню пісень, відчував усе більше схильність до великих форм. Одним із серйозних задумів було написання опери (композитор бачив собі цю оперу, знав, якою вона мусить бути).

Надзвичайної сили талант, що сховався яскравою зорею над Україною, могутньо виявляючи національну основу, пробуджуючи історичну пам'ять і свідомість народу, починав усе більше лякати радянський режим.

Саме тоді — у 1970-ті роки — посилюється наступ проти "українського націоналізму": Україною прокотилося кілька чергових хвиль масових арештів української інтелігенції. 1970 року таємно замордовано відому художницю-правозахисницю Аллу Горську, якій КДБ неодноразово погрожував розправою. 1972 року — друга велика хвиля політичних арештів (перша — 1965 р.) знівелювала життя В. Чорновілу, Є. Сверстюку, Іванові та Надії Світличним, І. Дзюбі, М. Осадчому, В. Стусові, Ігореві та Ірині Калинкам, свящ. В. Романюку (згодом патріархові УПЦ КП Володимирі) та десяткам інших. 1977 рік — арешт, таємний суд і жорстокий вирок українським діячам культури, совісті нації, що виступали проти послідовного зросійщення рідного краю: М. Руденку, О. Тихому, М. Матусевичу, М. Мариновичу, Г. Снегірьову, Л. Лук'яненку та ін.

1978 року вийшла директива колегії Міністерства УРСР про "Вдосконалення вивчення російської мови в загальноосвітніх школах республіки". А 1979-го — ухвала нових русифікаторських заходів щодо неросійських народів СРСР.

1979 року заарештовано відомих українських діячів: О. Бердника, Ю. Бадзьо, Ю. Литвина, М. Горбала — усі вони отримали максимальний термін ув'язнення в таборах суворого режиму з подальшим засланням. Ставлення до політв'язнів тоталітарної радянської імперії, а особливо до української інтелігенції, яка не обслуговувала режим, було надзвичайно жорстоким; значно гуманніше карали кримінальних злочинців. Усе це, звісно, виконувалося таємно, під прикриттям високих слів про дружбу народів, свободу та справедливість, під помпезні демонстрації інтернаціональних фестивалів і свят. Не слід забувати, що українських поетів, письменників, мовознавців Василя Стуса, Олексу Тихого та Юрія Литвина замучили в пермському таборі особливого режиму вже в 1980-х роках!..

На жаль, у більшості статей і фільмів про Володимира Івасюка не згадують того таємного масового терору, найжорстокішої розправи над українською інтелігенцією — усіма, хто вивищувався із загальної маси самотнім талантом — цілеспрямованої політики найвищого у злочинах тоталітарної держави, що цілком закономірно призвела до мученицької кончини молодого митця, який був символом квітучої, нескореної, вільної України.

24 квітня 1979 р. прийшовши з консерваторії близько першої дня Володимир Івасюк, не перевдягаючись, забрав у портфель якісь ноти й повідомив, що мусить знову йти в консерваторію, обіцяючи бути вдома вже за годину. У консерваторії його більше не бачили. Додому він теж не повернувся.

18 травня 1979 р. скалічене тіло 30-літнього композитора (покручені пальці, сліди тортур на обличчі) знайшли у військовій зоні Брюховицького лісу повішеним. На опізнання тіла допустили тільки матір, навіть батька не допустили.

Офіційну версію — самогубство — громадськість піддавала сумніву як 1979 року, так і тепер. Рідні та друзі були переконані в тому, що смерть Володимира — вбивство, виконане КДБ за наказом згори. Похорон Володимира Івасюка 22 травня 1979 у Львові перетворився на масову акцію протесту проти радянської влади. Попри попередження спецслужб у всіх львівських установах і навчальних закладах про те, що відвідування похорону "небажане", десятки тисяч львів'ян вийшли проводити улюбленого композитора. Багатьох діячів культури після похорону заарештовано, переслідувано, позбавлено посад і піддано цькуванню. Архіви самої справи (вбивства) ані родичам, ані працівникам музею Івасюка не відкривали аж дотепер, посилаючись на гриф "таємно",

а можливо тому, що ще живі учасники тих драматичних подій.

Пізніше, відновлюючи картину трагедії, друзі та родичі пригадали, що Володимир говорив їм про дзвінки з анонімними погрозами на свою адресу. Докладно про життя і смерть Володимира Івасюка розповідає книга батька композитора "Монолог перед обличчям сина" (Михайло Івасюк. 2000 Золоті літаври, Чернівці). Одразу ж застерігаємо читати рекомендовану на багатьох сайтах книгу "Життя і смерть Володимира Івасюка", де, за словами родичів композитора, велика кількість неточностей. В інтернеті з'явилося також кілька бридких фільмів, метою яких є довести або вбивство заради пограбування, або самогубство. Надзвичайний цинізм цих фільмів ясно свідчить як про авторів, так і про їхній задум. Отже, й нині постать Івасюка не дає декому спокою...

Після похорону твори Володимира Івасюка було заборонено виконувати. Ненависть "когось" до творця була такою несамовитою, що його могилу тричі підпалювали.

Володимир Івасюк назавжди увійшов в історію українського мистецтва та історію України як світлий вісник нездоланної весни, духовного пробудження, воскресіння. Його знакова для України постать височить символом незламної мужності, беззастережної щирості та високого професійного обов'язку митця перед своїм народом.

Творчий доробок:

107 пісень, 53 інструментальні твори. Серед них: фортепіанна "Сюїта-варіації на теми української народної пісні "Суша верба", "Сюїта-варіації для камерного оркестру" (1977); три п'єси для фортепіано; "Осіння картинка" — для віолончелі; три п'єси для скрипки і музика до вистави "Прапорonoсці" (1975), "Мезозойська історія" (1976).

Всеукраїнський конкурс молодих виконавців "Червона рута" був одним із найперших фестивалів в Україні. Ця подія сколихнула країну і змусила її продерти очі від летаргійного сну застою. На Буковинській землі у дні першої "Червоної рути" було продемонстровано могутнє й потужне прагнення народу нового, незалежного шляху. До організації фестивалю були причетні журналісти (а саме Іван Лепша), які на сторінках газети "Молодь України" виступили з пропозицією вшанувати пам'ять загиблого українського генія Володимира Івасюка великим пісенним святом. А місцем його проведення обрати Чернівці — місто, де й народилася пісня "Червона рута". Чиновництво намагалось творити перепони, взяти контроль у свої руки, але організаторам вдалося відстояти своє. І 17 вересня 1989 року на стадіоні "Буковина" відбулося відкриття першого Всеукраїнського фестивалю "Червона рута". Воно було таким, яким його бачили й планували організатори — з синьо-жовтими прапорами (то був шок для партійних чиновників), з гострим і відвертим виступом Дмитра Павличка, з піснею про Народний Рух Тараса Петриненка. В ефір вийшли Віка Врадій зі знаменитою піснею "За тобою, Морозенку, Україна плаче", Андрій Миколайчук із "Підпільником Кіндратом", Андрій Середа з піснею "Суботів" та Андрій Панчишин із піснею про приїзд Горбачова у Львів. Тарас Курчик співав "Віддайте мову", а Віктор Морозов — про чернівецьку хворобу. Тобто, найбільш замовчувані справи партії й уряду

були винесені на фестивальні сцени. У рамках фестивалю відбувся і вечір пам'яті Володимира Івасюка та відкриття меморіальної дошки. Цим було знято неофіційну заборону на його ім'я і творчу спадщину.